

LIJST DER BOEKJES DIE VOORRADIG ZIJN:

1. Drie maanden onder de sneeuw; 2. Zwarte Koo; 5. Aan de Molenbeek; 6. Een moedig meisje; 8. Het wonderlijk gezelschap; 9. De jonge vluchteling; 11. Het Kermismeisje; 12. Willem Tell; 13. Beter een lap dan een scheur; 14. Harten van Goud; 15. 't Verdrongen land van Saaftinge; 17. De Zinneloozen te Gheel; 18. De hut op de Heide; 21. De Landlooper; 22. En toch feest; 23. St Niklaas in 't Veerhuis; 25. De Vriezeman aan 't Front; 26. Verdwaald en terecht; 27. De jongens van West-Roozebeke; 30. De verdrongen stad; 32. 't Weesje van Brugge; 35. Het kindje van de Zee; 36. De Roovers van de Moeren; 37. De bezembinders van Kleit; 38. De vlucht in de Koffer; 44. De Gierigaard; 46. Broederliefde; 48. Eerlijk duurt het langst; 51. Een lastig geschenk; 52. Zonder Ouders; 56. In 't Bosch van Houthulst; 57. Nog gered; 58. Uit de oude Doos; 59. Dokter Jenner en Jenny; 61. Strenge Winters; 64. De kinderen van den Zeeloods; 66. De kinderen van den Smokkelaar; 67. De Paaschklokken; 68. De Landverhuizers; 69. Leeuwteje Van Damme; 72. Een moedige Kermisjongen; 76. Het Bultje; 77. De Pastoor van Lapscheure; 78. Samen uit; 80. Goed voor kwaad; 82. Vaderlandsche Verhalen; Naastenliefde; 86. De overwintering op Nova-Zembla; 89. Hoe Sinterklaas hielp; 90. In Grooten Nood; 91. Kerstmis aan Zee; 94. Het Spook; 95. De twee Weesjes; 97. De Vlucht; 102. Reinaert de Vos; 104. Denk aan moeder!; 107. Threesje; 110. Robinson Crusoe; 112. De Rooversjongen; 113. De Deserteur; 115. Onschuldig veroordeeld; 118. De Spion van den Molen; 121. Hoog bezoek; 122. De wonderlijke Zwaan; 123. Uit bange dagen; 125. De flinke Baanwachster; 128. De gelaarsde kat; 129. De Dochter van den Blauwer; 130. Met Vakantie; 132. Tinneke; 133. De Helden van Stekene; 134. Een onrechtvaardige gestraft; 137. Oom Tom; 142. Op 't oud kasteel; 143. De reis in de Wildernis; 144. Bij de Kabouters; 145. De Spionnen op den Toren; 146. De Jongen van Gaver; 148. De schat in de Duinen; 150. De smokkelaars van de Zee; 152. De schat in de mijn; 153. 't Graf in 't Bosch; 154. 't Berouw van den Strooper; 155. 't Kasteel Hoogdonk; 158. Van de hut naar 't Paleis; 159. Karel de Goede; 160. Na veel avonturen; 161. Gered door een Aap; 162. Jan Breydel; 163. De Slag der Gulden Sporen; 164. Van den Dood gered; 165. 't Bocheljongentje; 167. Van drie Roovers; 168. Een jonge Held; 169. Jacob van Artevelde; 171. Geneveva van Brabant; 172. Een avontuurlijke Reis; 174. Een vreeselijke avond; 175. De gevluichte slaaf; 176. In de vliegmaschine; 177. Een moedige vrouw; 178. Ontsnapt; 179. Valsch beschuldigd; 180. De Zoon van den Torenwachter; 182. De reis van Columbus; 186. Jack de Cow-boy; 189. De Held van Tremeloo; 191. De Cow-boy van Fort-Bell; 192. Jeanne d'Arc; 193. De wandelende Deur; 194. De avonturen van Geeraart; 195. Geeraart in Rusland; 199. De Wolf van Ghistel; 202. De Spaansche Furie; 203. De Boeteling van Veurne; 210. Het verwoeste Vlaanderen; 211. De vondeling van 't Regiment; 212. Betoonde Naastenliefde; 213. De IJslandvaarders; 214. Jongensbarten; 216. Een dappere vrouw; 217. Ali-Baba en de veertig Roovers; 218. Groote Broer; 219. De jonge verstooteling; 220. Een kerstavond op de Prarie; 221. Leo's Nieuwjaar; 222. 't Gestolen kind; 233. De Roovers gestraft; 224. De Wildeman; 225. Het dolend melkmeisje; 226. De lotgevallen van den Wildstrooper; 227. Verdreven uit zijn land; 228. Moeder gered; 229. 't Dievenhuis; 230. De Schatgravers; 231. Een slechte Kameraad; 232. Bij de zakkenrollers; 233. Kleit. Oorlog; 234. De Heldendood van Anneessens; 235. De Wandelende Jood in Vlaanderen; 236. Nelly van den Mijnwerker; 237. De Geldduivel;

— ELKE WEEK VERSCHIJNT EEN NIEUW BOEKJE. —

Boekdrukkerij R. Bracke-Van Geert, Baersrode.

A. HANS KINDERBIBLIOTHEEK.

Derde druk.

Nr. 7.

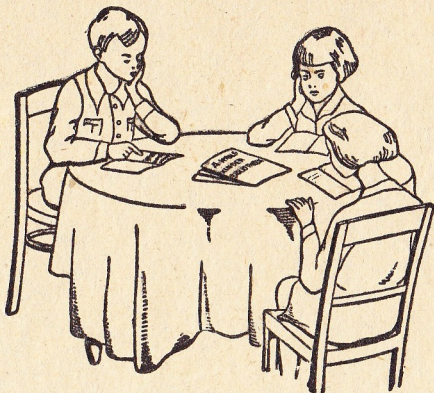
A. HANS.

Karel Cogge

Uitgave A. Hans-Van der Meulen, Contich.

Derde Druk.

Nr. 7.

A. HANS

Karel Cogge

Uitgave
A. HANS-VAN DER MEULEN
CONTICH.

Karel Cogge

DE OVERSTROOMING AAN DEN IJZER.

I.

Veerle en Florimond Lansens zagen gewonde soldaten te Veurne aankomen. 't Was op 25 October 1914. Al bijna drie maanden nu heerschte de oorlog. De Duitschers waren in België gevallen. Ze hadden Luik genomen, daarna Brussel, Antwerpen, Gent, Brugge, Oostende. Nu wilden ze over Veurne naar Frankrijk. Maar aan den IJzer, de kleine rivier in West-Vlaanderens Westhoek, hielden onze afgematte soldaten hen tegen. Ons legertje was zoo klein en het Duitsche zoo groot. Wel hielpen de Franschen ons, maar er waren nog niet veel van hun troepen aangekomen. De Engelschen schoten op zee ; doch dat zou den vijand ook niet ophouden. Ons legertje had 't zwaarst. Het streed reeds zeven dagen hier. En het had in maanden geen rust genoten. 't Was immers ook bij Antwerpen in gevecht geweest. En dan de lange marsch naar den IJzer.

Hoe moedig en dapper weerde het zich. Zoo veel arme mannen sneuvelden. Anderen werden gewond.

Veerle en Florimond Lansens zagen nu gekwetsten aanvoeren.

Veerle was twaalf en Florimond veertien jaar. Ze woonden te Veurne, dicht bij de Sint-Nikolaaskerk met dien zwaren toren, waarin de oude, groote klok hing. het « Bomtje ».

— Komt mee naar huis kinderen, zei een man, die den knaap en het meisje zag.

't Was oom Jules. Hij woonde in Stuivekenskerke, dicht bij den IJzer, maar was van daar voor al het geweld naar Veurne gevlucht. Hij verbleef nu met zijn vrouw bij zijn schoonbroeder Lansens, den vader van Veerle en Florimond.

— O, wat is dat triestig, zei Veerle op de gewonden wijzend.

't Meisje had zoo'n medelijden met die bleeke mannen, die een doek hadden om 't hoofd, de borst, om dien arm of een been.

— Ja, 't is droevig, sprak oom Jules. Komt mee, want 't zal algauw donker worden.

Ze gingen naar huis. 't Was nu druk in Veurne. Auto's en wagens reden heen en weer, naar en van 't front. Ruiters galloppeerden door de stad. Kanonnen daverden op de keien. In veel gebouwen lagen gewonden. Soldaten sliepen op allerlei plaatsen, tot in de kerken, waar stroo gespreid lag, en dan zat de stad nog vol burgers van het front.

Toen Veerle en Florimond met hun oom thuis kwamen, gingen de kinderen stil naar boven. Ze stapten in een kamer. Daar lag moeder te bed. Moeder was ernstig ziek. Ze had verleden week kou gevat en nu hoestte ze veel, en was koortsig. Tante Barbara, de vrouw van oom Jules, zat bij het ledikant. Ze legde den vinger op den mond. De kinderen mochten geen gerucht maken, want moeder sliep juist wat. En dat was toch de beste medecijn had de dokter gezegd.

Veerle ging ook bij het bed zitten. Florimond keek een tijdje naar zijn moeder. Dan keerde hij naar beneden terug.

In de keuken sprak zijn vader met oom Jules.

— Ik zeg u, dat het waar is, hoorde Florimond oom zeggen. De Duitscher is over den IJzer Bij Tervate.

De knaap schrok. Men had gezegd dat de vijand nooit over den IJzer zou geraken.

— Ik weet het van een soldaat, die uit den slag komt, ging oom voort. Het is een jongen van onze streek. Ik ken hem heel goed, en hij zal niet overdrijven. De Duitschers zijn bij Tervate, tusschen Nieuwpoort en Dixmuiden, over den IJzer gedrongen. Onze soldaten konden ze niet meer tegenhouden. Ze hebben wel hard gevochten, maar ze waren met te weinigen. Er zijn veel grenadiers gesneuveld met hun overste majoor d'Oultremont, dan karabiniers, soldaten van 't vierde en 't achtste.

Oom Jules zweeg even...

— En nu zal de Duitscher hier rap te Veurne zijn, vervolgde hij. We moeten vluchten.

— Maar ik kan niet vluchten, antwoordde Lansens. Mijn vrouw is ziek. Ik mag ze niet vervoeren, en waar moeten we heen ? Hier liggen de vluchtelingen al op zolders in stroo. Zoo zou mijn vrouw sterven !

— Maar als ge blijft...

— Ik kan niets anders...

— Ze kunnen uw vrouw in een ambulance-wagen leggen.

— O, er zijn geen wagens genoeg voor de gewonde soldaten. Ik kan niet denken aan vluchten. 't Zou de dood zijn voor mijn vrouw. Maar vertrek gij met Barbara... en neem mijn kinderen mee !

— Neen, ik wil u niet in den steek laten. Zend de kinderen weg met een gebuur of een kennis.

Eensklaps stond Florimond bij zijn vader. De jongen had de tranen in de oogen.

— Vader, laat ik bij u blijven, smeekte hij. Bij u en moeder... O, zend mij niet weg !

Lansens sloeg zijn zoontje den arm om den hals en zei vriendelijk :

— Ja, Floor, ge moogt bij ons blijven. We zullen hoop en moed houden. 't Zal misschien nog zoo erg niet zijn. De Franschen zijn ook aan 't front en zullen onze soldaten helpen, om de Duitschers weer over den IJzer te jagen.

Wat later kwam Veerle beneden. Florimond vertelde haar alles.

— Ja, bij vader en moeder blijven, zei het meisje. En dan ben ik niet benauwd.

Toen moeder wakker was, gingen de kinderen bij haar. Moeder lachte hen toe. Ze zei dat ze al wat beter was. Maar dan hoestte ze toch weer erg. Die goe de moeder verlaten, o, neen... Veerle en Florimond bedachten welk groot verdriet ze zouden hebben. Maar vader had immers gezegd, dat ze mochten blijven.

Wat later lag Florimond in zijn bed. Hij hoorde duidelijk de kanonnen van 't front. Soms rinkelde het raam. O, zouden de Duitschers nu naar hier komen ?

Doch neen, vader zei, dat de Franschen onze soldaten wel zouden helpen, om den vijand terug te drijven.

Boven het huisje sloeg de groote klok, het Bomtje. Voor den oorlog riep de torenwachter elk uur, hoe laat het was. Nu deed hij het niet. Er waren soldaten op den toren, die uitkeken.

Lang lag Florimond aan allerlei dingen te denken. Op straat duurde het gerucht van auto's en wagens voort. Eindelijk sliep Florimond in.

Den volgenden morgen was hij al vroeg op. Vader zei, dat moeder veel geslapen had. Broer en zuster gingen na het ontbijt met tante Barbara naar de kerk. De kinderen keken nieuwsgierig naar het stadhuis. Den 19en was de Koning daar gekomen met zijn staf, hooge officieren. De koning en de koningin woonden nu eigenlijk in De Panne, maar over dag was de koning meestal

te Veurne. Koningin Elisabeth kwam in de stad de gewonden bezoeken.

Tante Barbara zag kennissen van haar dorp. Deze vertelden, dat de Duitschers weer terug geslagen waren.

Toen ze de kerk verlieten, zag tante en de kinderen nieuwe Fransche troepen. Ze waren zoo pas aangekomen. Haastig liep Florimond vooruit.

— Vader, de Duitschers zullen niet naar Veurne komen, zei hij verheugd. Er zijn weeral Franschen. En de menschen zeggen, dat de Duitschers al achteruit geslagen zijn.

— Goed nieuws ! sprak Lansens. Wel ja, laten we maar moed houden !

Tegen den middag kwam oom Jules, die ook om nieuws was geweest.

— Karel Cogge is op het stadhuis geroepen, zei hij.

— Cogge, herhaalde de vader. De garde van de watteringen ?...

— Ja... En waarom zou dat zijn ?

— Hoe zou ik dat weten...

— Misschien voor een plan, dat ze al lang hadden moeten doen. Ik woon te Stuivekenskerke, hé, tusschen de vaarten. Waarom brengen ze het water niet over het land ? Dan kunnen de Duitschers zeker niet doordringen. En ik denk dat Karel Cogge daarom geroepen is...

— Dat kan wel zijn, hernam vader. Vroeger is dat

nog gebeurd in de Moeren. Ha, dan komen de Duitschers zeker niet verder !

't Was nog gebeurd in de Moeren, had vader gezegd. Florimond vroeg er naar.

— Wel, ja, zei vader. De Moeren liggen ginder achter Veurne aan de Fransche grens. Drie honderd jaar geleden waren het twee groote plassen, overgebleven uit den tijd, toen veel land van onze streek nog zee was. Coebergher, een Antwerpenaar, pompte ze leeg met molens. Zoo veranderde hij die plassen in vruchtbaar land. Er werden boomen geplant. De boeren bezaaiden de velden. Er stonden algauw boerderijen en luthoven van rijke lieden uit Veurne. Coebergher bouwde dan een kerk. Twintig jaar later was 't oorlog. De Spanjaarden zaten in Duinkerke en de Franschen wilden die stad nemen. De gouverneur van Duinkerke liet het water weer in de Moeren loopen. De Franschen konden aldaar niet door. De Moeren waren weer als een zee. Alleen de toren stak boven. Na den oorlog gingen drie roovers in de bovenste kamer van den toren wonen. Bij dage verdoken ze zich daar. 's Nachts vaarden ze met een bootje naar 't land, om te stelen. Eer 't dag was keerden ze naar den toren terug. De politie kon alzoo de deugnieten niet vinden, want wie zou er nu gedacht hebben, dat ze daar zaten. De schelmen namen nog vijf dieven bij zich. Ze vormden zoo een kleine bende. Maar op een nacht stormde het. Hun bootje sloeg los en zonk. De dieven konden niet meer weg. Na eenige dagen was hun eten op. Roepen

hielp niets, want het land was te ver. De dieven scho-
ten met hun geweer. Niemand hoorde het. Later kwa-
men visschers bij den toren en ze vonden acht lijken.
Nu begreep ieder wie er in de streek zoo gestolen had.
Meer dan honderd jaar nadien werden de Moeren
weer leeggepompt. 't Duurde niet lang of door oorlog
werd het land nogmaals onder water gezet. Dan lagen
de Moeren daar weer als een verlaten vlakke vol riet.
Mijn grootvaders boerderij te Wulveringem was met
riet uit de Moeren gedekt. Nadien heeft men 't water
nog eens weggetrokken. De Moeren zijn nu opnieuw
uitgestrekte velden. Maar ja, wat zal er in dezen tijd
gebeuren. 't Is weer oorlog.

— In elk geval beter 't land onder water dan aan
den vijand, zei oom Jules. 'k Zou toch wel eens wil-
len weten waarom Cogge op het stadhuis moet ko-
men...

II.

Florimond en Veerle kenden Cogge wel. Flori-
mond was zelfs eens voor hem weggeloopt, toen hij
met makkers aan de vaarten in de polders kattedwaad
uitvoerde. Want Karel Cogge hield toezicht op die ka-
nalen, of, juister gezegd, op de Noord-Watering van
Veurne. Daarom stonden op zijn klak drie letters :
N. W. V.

Cogge woonde op de Esschelaan. Hij was te Veur-
ne geboren op 31 Januari 1855, en telde nu 59 jaar.

Al 35 jaar oefende hij zijn ambt uit. Hij kende dus
de wateringeng op zijn duimpje.

De toestand aan 't front was slecht. Dat wisten de
koning en de oversten van 't leger heel goed. Bij den
heer Feys, rechter te Veurne, verbleef generaal Wiele-
mans, overste van den grooten Belgischen legerstaf.

Mijnheer Feys liet aan den generaal een oud pa-
pier zien (1). 't Was uit de dagen der Fransche revo-
lutie. Een boer had in dien tijd vermindering van pacht
gevraagd voor zijn land. Dit behoorde eerst aan de
Sint-Nikolaas-abdij van Veurne, maar de Franschen
hadden het aangeslagen. In die jaren had men bij
Nieuwpoort gevochten. Om de stad te beschermen was
het land onder water gezet. De boer had daardoor veel
schade geleden. Daarom vroeg hij afslag van huur voor
de jaren 1794 en 1795. Op dit oud papier stond er
nu, dat de Staat hem dat had toegestaan.

Zoo spraken de heer Feys en generaal Wielemans
over den oorlog. De heer Feys behoorde tot het bestuur
der wateringeng. Hij zei, dat men thans ook het water
over het land kon brengen. En hij voegde er bij, dat
Cogge daar wel alles van wist.

Cogge werd dan geroepen. De brave man wilde juist
verhuizen. Vluchten, denkt ge ? O, neen... hij zou te
Veurne blijven. Wel vertrokken er veel menschen. En
sommigen hadden dan toch gaarne iemand, die op hun
woning zou passen. Zoo had een dame uit de Zwarte

---

(1) Van 26 Germinal, jaar VI.

Nonnenstraat aan Cogge gevraagd, of hij haar huis wilde bewaken. De garde der wateringen stemde toe. Maar nu kwam de concierge van het stadhuis...

— Cogge, ge moet eens bij de officieren op 't stadhuis komen, zei hij.

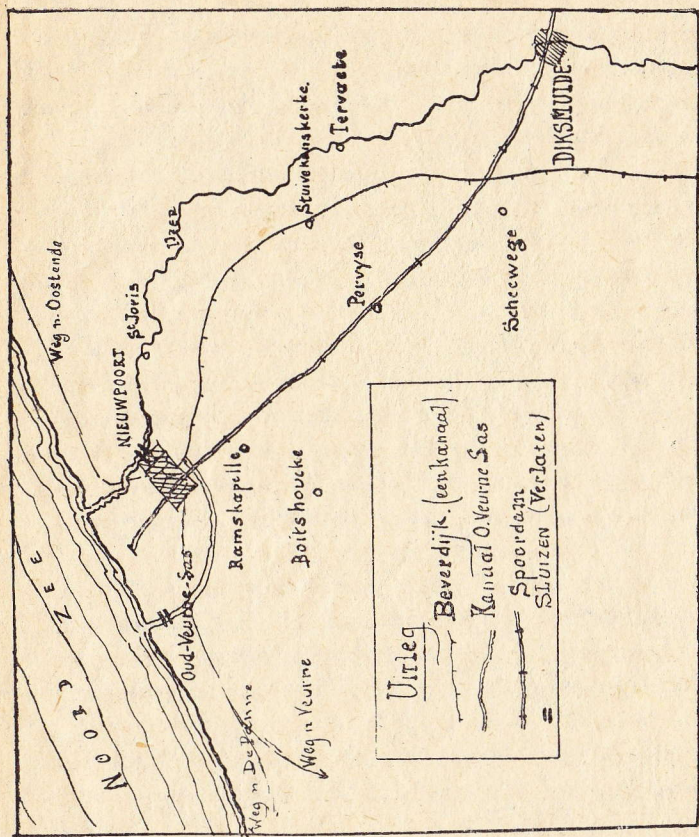
— Waarom?

— Dat weet ik niet. Ze verwachten u seffens.

't Was half twaalf. Cogge begaf zich naar 't gebouw op de markt. Men bracht hem bij kommandant Nuytens. Deze zei dat de Duitschers vorderingen maakten. Men wilde hen tegenhouden door het water. Maar het water mocht niet aan het front der Belgen en Fransen komen. De officier spreidde een kaart uit.

— O, als het dat is, wat ge me vraagt, commandant, ik ben tot uw dienst. Een kaart heb ik niet noodig. Ik ken de wateren van Veurne-Ambacht als mijn Onzen Vader. Ik leerde den Onzen Vader als kind en met de wateringen is 't ook zoo. Achttien jaar heb ik gediend onder den geleerden ingenieur, mijnheer De Hoon, en die wist er alles van. Hij stierf hier te Veurne op zijn 80e jaar en had 50 jaar dienst. Zie vervolgde de toezichter, om den Duitschman te verdrinken en zelf op 't droge te blijven, zijn er groote werken noodig.

En wat hij nu uitlegde kunt ge op 't kaartje volgen. Ge ziet daar den IJzer en ook den spoordam van Nieuwpoort naar Dixmuiden. De Duitschers wilden van den IJzer naar dien spoordam en zoo dan naar Veurne. Als het water nu het land tusschen den IJzer

Ge ziet daar den IJzer en ook den spoordam... (bl.14).

en den spoordam overstroomde, konden ze niet voort. Ze zaten hier en daar over den IJzer, maar het water zou hun dus terugjagen. Doch onder den spoordam zijn er 23 kleine en 5 groote openingen of duikers. Die moesten eerst dicht gemaakt worden anders zou het water daardoor in de stellingen der Belgen komen. rechts van den dam.

— Eerst moeten we al deze duikers stoppen, zei Cogge. En we mogen geen tijd verliezen. Daarna zullen we de verlaten aan de sluizen van Nieuwpoort openen en het water binnen laten.

— Te Nieuwpoort kunnen we niet werken, zonder dat de Duitschers het zien, hernam de officier. Ze zitten vlak bij de sassen en zouden ons plan begrijpen.

— Dat is leelijker ! Maar den ken ik nog een ander middel. We zullen aan dezen kant van Nieuwpoort werken. Daar is 't oud Veurne-Sas. Van daar brengen we 't water in de Arkevaart en zoo in de Groote Beverdijk, dat gaat ook.

Kommandant Nuytens sprak dan met Cogge af, 's namiddags verder te handelen met den generaal.

Toen Cogge 't stadhuis verliet, stond Florimond bij een troepje menschen, die den ouden man nieuwsgierig bekeken. Ze hadden zoo gaarne geweten, waarom Cogge bij de heeren had moeten komen Maar Karel wist, dat hij zijn mond moest houden en deed het ook.

's Namiddags reed Cogge met de officieren mee. Hij legde bij den generaal zijn plan nog eens uit. Dien

avond ging hij vroeg te bed, want morgen ochtend moest hij mee naar het front.

's Maandags om half zes reeds stapte Cogge weer in de auto. Bij Scheewege bleef deze staan. 't Zou gevaarlijk zijn verder te rijden. Als de Duitschers van hun uitkijkposten de auto zagen, zouden ze er op schieten. De officieren trokken nu met Cogge tusschen Scheewege en Pervyse het land in. Zij stapten naar den spoordam.

Cogge had te Veurne gehoord, dat de boerderij van mevrouw Allewaert afgebrand was. En 't was die mevrouw, die hem gevraagd had in haar huis te komen wonen. Cogge wilde nu eens zien, hoe het met de boerderij stond. Hij ging er heen, en bemerkte zwartgeblakerde muren. In de nabijheid waren Franschen. Wat kwam die burger hier doen ? Ze bromden tegen hem. Hadden ze maar geweten, wie deze oude man was !

't Was juist even stil geweest op de linie, maar nu barstte een geweldige beschieting los. 't was een hagelvlage van ijzer en lood » vertelde Cogge later. De officieren snelden terug... De garde had « niet zoo veel asem » en « ging te voet » wat zooveel beteekende als « op zijn gemakje ». Hij kende de gevaren nog niet.

— Ge haast u niet, vader, klonk het uit een groepje van Vlaamsche kanonniers die hun stukken achter den dam gesleurd hadden, maar dien woesten orkaan niet konden beantwoorden.

— Bah, neen, antwoordde Cogge luchtig. Waarom zou ik loopen ? Er is voor die bommen meer plaats ne-

vens mij dan op mij, en 't zou wel kunnen lukken, dat er juist een op mijn hoofd viel.

Maar daar daverde zoo'n geweldige slag, dat de opzichter nu verschrikt achter een stalletje sprong midden in een mestput, en alles rond hem schudde gelijk bij een aardbeving

— Wat zegt ge er nu van ? riep een der soldaten. Ge moogt tevreden zijn, dat ge niet meer in de vlakke staat.

— We zijn er in en we moeten er door, hé ! riep Cogge

De officieren wenkten hem.

— Ga niet, wacht nog ! riep een artillerist. Ge zijt al te oud om te loopen.

— Ik zal niet loopen, maar stappen. Er is meer plaats nevens mij dan op mij, herhaalde de opzichter met ijzeren kalmte.

Hij ging langs hoopjes mest, voor het land gelegd, toen de boer nog meende zijn akkers rustig te kunnen bewerken.

Weer scheurde een vreeselijke ontploffing lucht en grond... Cogge zag hoe al die mesthoopjes wel twintig dertig meter de hoogte ingingen en in een oogwenk over het land geslingerd waren.

De garde der wateringen geraakte veilig bij de officieren. Hij was aan 't gevaar ontsnapt.

Onder zulke bombardementen gingen nu de soldaten aan 't werk en stopten de duikers dicht, zooals Cogge het aangeduid had. De officieren wandelden met den

opzichter naar Boitshouke. Daar hield een majoor hen tegen. Hij stond er met veel soldaten en vertelde dat de Duitschers weer gevorderd waren. De Belgen trokken zich terug achter den Beverdijk. De toestand was slecht

Cogge en de officieren reden naar Veurne terug, 's Avonds zouden ze de verlaten bij Nieuwpoort openen.

Florimond en Veerle zagen oom Jules op de Markt staan en gingen bij hem. Oom keek naar eenige heeren, die druk in een gesprek gewikkeld schenen. 't liep over den toestand. Officieren hadden de menschen gerust gesteld. Maar vluchtelingen vertelden, dat de Duitschers al dicht bij Ramskapelle en Pervyse waren. En van Pervyse liep de weg recht naar Veurne... Wat zou er nu de waarheid zijn? Florimond en Veerle kenden de heeren wel en ze zeiden tot oom dat de burgemeester er bij was. Daar kwam Cogge van 't stadhuis. Men wist, dat hij naar 't front was geweest. Hij was een verstandige en bedaarde man en kon meedeelen hoe de zaken stonden. De heeren riepen hem en vroegen, wat er nu van den toestand was.

— Heeren, 'k en ga je nie bedriegen, antwoordde hij. 't Zit heel slecht, maar soldaten van goeden wille zullen trachten den vijand terug te slaan.

Hij verhaalde wat hij gezien had, doch zweeg over de plannen, welke men onder zijn leiding uitvoeren zou.

Dezen avond ging men de verlaten van 't oud Veurne Sas openen. Men moest daarvoor de duisternis afwachten, om alles voor den vijand verborgen te houden.

De heeren begaven zich naar huis. In menige deftige woning te Veurne werden dien middag haastig pakken

gemaakt... En weldra slopen tal van burgers heen, de stad uit.

Oom Jules, die voortdurend buiten was, zag dat wel, maar hij zweeg er over. Lansens kon immers met zijn zieke vrouw niet vertrekken. En dat de toestand slecht was, bleek wel, toen nieuwe vluchtelingen te Veurne aankwamen.

Afdeelingen soldaten verlieten wanordelijk het front. Boeren en burgers zagen dien aftocht. Kanonnen daverden op den steenweg voorbij hun hoeve. Wagens lagen zwaar beladen. De paarden trappelden lastig over de keien.

En daar reden gendarmen voorbij, die ook teeken deden aan de bevolking te vluchten. Angstige, zenuwachtige lieden pakten wat kleederen samen, dreven het vee bijeen, en trokken in de richting van Veurne. En overal herhaalden ze den kreet: « De Duitschers komen! » 't Was hooge nood nu.

Vader Lansens zag die beroering door het venster. Maar hij kon niet denken aan vluchten. Zijn vrouw had vandaag weer zware koorts.

Op het stadhuis zat de koning droevig bij de wijde schouw, waarin een houtvuur brandde. Hij was nat en beslijkt... Beneden heerschte veel gedruisch. Men pakte kisten in en sleurde ze naar auto's. De staf zou Veurne verlaten.

Generaal Wielemans trad binnen. Hij had een papier in de hand. De koning moest het teekenen. 't Was

't bevel tot den aftocht. Het leger zou den IJzer verlaten Overstroming scheen niet meer te kunnen helpen

Droevig keek de koning naar het stuk.

— Sire, 't is maar voorloopig, zei de generaal... We trekken nog niet terug... Maar we moeten er op voorbereid zijn.

— O, als de soldaten nog enkele uren konden volhouden, sprak de koning...

De generaal werd geroepen... Hij verliet de zaal. Wat later kwam hij terug. Hij stak het stuk in den zak.

— Sire, de troepen keeren terug naar het front, zei hij. Ze zullen nog een poging wagen.

Hij opende een venster De duisternis zonk over Veurne neer. De koning en de generaal stonden bij 't raam. Het schijnsel van den haard belichtte hen. De vorst en de overste hoorden het gedruisch der soldaten die terugkeerden naar het front... velen naar den dood. Zij zouden nog strijden, hoe vermoeid zij ook waren. Hun moed en het water zouden het land misschien redden.

Ook Cogge verliet Veurne. Hij zat met een officier, kapitein Thys, in een auto. Ze reden naar Nieuwpoort. Ze zagen den gloed der vlammen en hoorden 't gedonder van 't kanon. Cogge voelde, dat hij nu zijn arm land kon helpen. Hij vreesde geen gevaar.

Aan de Pelikaanbrug bij Nieuwpoort mocht de auto niet verder. Thys ging om soldaten Cogge begaf zich met een gendarm naar een huis. Beiden wikkelden zich

in hun mantel en hurkten zich tegen den muur. Dichtbij brandde Nieuwpoort. Hoog sloegen de vlammen op... De mannen hoorden stemmen van vluchtende burgers. Weldra kwam kapitein Thys met tien soldaten terug. Cogge leidde allen het oud Veurne Sas. De mannen openden de dubbele deuren zooals Cogge het zei. De vloed stroomde binnen in de Veurnsche kreek. Het deed ook het water rijzen in de Arkevaart, dan in de Noordvaart en zoo in de groote Beverdijk. Aldus kon het tusschen den IJzer en den spoordam komen. Maar dat zou nog een zekeren tijd duren. Alles ging goed tot kwart voor vier. Eensklaps sloegen met een bons de deuren toe. Men kon ze niet meer open krijgen.

— Wachten tot morgen avond, zei Cogge. Dan is 't weer vloed. Er zit niets anders op.

't Was een vreeselijke tegenslag, want de nood aan 't front steeg. Cogge en Thys reden naar Veurne terug.

Zoo werd het Dinsdag. Gelukkig rustte de vijand dien dag zelf uit. Hij begreep natuurlijk niet dat nu tijd voor ons redding was.

Om vier uur in den namiddag reden Cogge en Thys weer heen. Ook een ander officier Umé was bij hen. Ze waren veel te vroeg. De vloed kwam pas laat op en ze wachtten in een herberg bij Oost-Duinkerke. Daar gebruikten ze 't avondmaal.

Thys scheen ongeduldig, maar Cogge matigde dezès drift door zijn bedaarde opmerking, dat men de natuur niet dwingen kon. Als men na middernacht op-

stapte was het nog te vroeg. Het moest eerst vloed zijn...

Traag kroop de tijd voorbij. Eindelijk tegen één uur trok het gezelschap heen. Een korporaal en twee soldaten gingen nu mee en droegen reepen op stokken en ander materiaal. Zoo kwam men bij 't oud Sas.

Aan de deuren werden nu touwen bevestigd. De soldaten groeven putten en kropen daarin om beschut te zijn tegen de granaten, want de Duitschers beschooten de gansche streek. Als de deuren open gingen, zouden ze nu niet meer kunnen toeslaan, want de soldaten in hun schuilplaats hielden de eind der koorden stevig in de hand.

En nu maar gewacht op het water. Cogge draaide zich in zijn mantel en zette zich op een paal. Thys lag languit op den arduinen band naast de sluis om telkens te meten of het water nog niet rees.

Aan den overkant hoorde men het gedruisch van wagens met gewonden en van vluchtende burgers, die het brandend Nieuwpoort verlieten.

— Karel, het water zit lang weg, fluisterde Thys.

— Ja, het moet zijn tijd hebben, was het kalme antwoord.

— Maar gisteren was het er veel vlugger.

— Dat ligt aan 't weer ; er was gisteren veel wind en nu is het veel stiller. Dat kan een verschil maken van twee uur... Maar heb geduld, komen zal en moet het water.

Weer verliep een uur. Nog altijd bleven de deuren

dicht. De officier maakte zich ongerust. Zou er iets niet in orde zijn ? Maar de opzichter had geen zenuwen en verzekerde op stelligen toon : het water zal en moet komen.

Zoo werd het kwart voor zes. De mannen hoorden roering in de kolk. Het zeewater was daar en duwde de deuren open. Eindelijk was het oogenblik gekomen. De soldaten werden nog eens aan hun taak herinnerd en klemden nog touwen stevig vast, om de deuren open te houden.

Thys sprong op van vreugde.

— 't Is Gelukt, zei hij overgelukkig.

— Ja, 't moest komen en 't is er ! hernam Cogge.

Hij monsterde het sas en vervolgde :

— Drie dagen en de Duitschman moet terug. Zijn gebied zal een plas zijn, waar hij verdrinkt, als hij er niet bijtijds van onder trekt.

— Drie dagen ?

En Thys dacht aan den zoo benarden toestand van het afgematte legertje. Moest het nog drie dagen duren ?

— Ja, drie dagen, bevestigde Cogge. Wat geeft het of er hier zoo veel water binnen stroomt, de vaarten en watergangen zijn smal en kunnen maar slikken naar hun breedte. 't Is toch langs daar dat de streek overstroomen moet. Er is geduld noodig.

Thys en Cogge keerden naar Veurne terug. Het zeewater kwam nu binnen. Men moest het zijn tijd laten...

's Woensdag hield de Duitscher zich nog stil... Dat

was een dag verpoozing voor de Belgen en Franschen. Maar 's anderdaags brak al vroeg een geweldige aanval los. De Duitschers veroverden Ramskapelle. Als ze nu niet werden gestuit kwam het water te laat. 's Avonds verzamelden Belgen en Franschen zich. In den nacht gingen ze op de Duitschers los. 's Vrijdags morgens hadden ze de Duitschers uit Ramskapelle verdreven. Dat was weer winst... en tijd voor 't water.

Drie dagen had Cogge gezegd. En zeker, de vaarten en vlieten stonden overal boordevol. Maar 't ging te traag. De Duitschers zouden versterking krijgen.

Nu kwam er voor ons hulp van een andere zijde. In het brandend Nieuwpoort liep een schipper rond. Hij heette Hendik Geeraert. Hij had kennis gemaakt met Fransche soldaten, en van de overstroming gehoord. Maar aan 't oud Sas ging het te traag... Hier aan de verlaten der groote sluizen van Nieuwpoort moest men werken, zei hij. Dan kreeg men dertien maal zoo veel water. 't Land zal veel vlugger onderloopen. Dat had Cogge ook willen doen. Maar de Duitschers zaten er te dicht bij.

Doch de nood steeg hooger. Men moest alles trotseeren. Kapitein Umé ging er heen. Hij trof Geeraerts aan. Maar zou men aan de sluizen nog kunnen werken? Men had er al de Duitscher bij gezien. Schildwachten beweerden dat zij er nog stonden. Ze wezen naar gedaanten. Umé kroop door de duisternis nader. Die gedaanten waren palen... Met Geeraert en die soldaten sloop Umé naar de verlaten. Deze werden geopend

Wild stroomde ook hier 't water binnen, dertien maal sterker dan aan 't oud Sas... De mannen schuilden in een huisje. De Duitschers die toch vlak bij lagen, hadden niets gemerkt. Maar zouden ze nu 't woestklotsend water niet hooren? En dan het huisje en alles wat er rond stond, in puin schieten?

Neen, ze hadden nog geen achterdocht. En de reddende zee stroomde verder...

En of de Duitschers het nu ondervonden! We vertelden, dat ze weer uit Ramskapelle waren moeten vluchten, Ze keerden achteruit. Maar de streek was veranderd. De vaarten en vlieten overstroonden de oevers. Het land werd week en moerassig. De soldaten begrepen de waarheid en werden bang. Angstig blikten ze rond. Er kwam verwarring. En de Belgen en Franschen rukten verder en schoten naar hen, die waken. Kanonvuur en het water!

Maar daar naderden versterkingstroepen. Te laat!... Het water rees en tegen het water kon men niet strijden. De verwarring werd grooter. De officieren riepen en schreeuwden. Men moest de kanonnen en wagens redden... Vooruit, vlug... Het water steeg voortdurend...

**

Daar liggen de dooden tusschen de grachten in het riet. Het moeras wordt hun graf. Maar daar ook kerken en klagen nog gewonden en schreien om hulp. Sommigen richten zich op, verzamelen hun laatste

kracht om den droeven stoet te volgen, waggelen duizelig als dronken mannen. Er zijn er die beproeven heen te kruipen. doch uitgeput blijven ze hijgend in 't slijk steken.

Men ziet de granaatputten, de grachten niet meer. Alles is een watervlakte. De laatste Duitschers gaan voort. Ze waden tot aan de kuiten door het water. Maar dan storten ze eenklaps in zoo'n put of vliet. Een kreet, een angstgeschrei, een geplons, een geroep om hulp, en ze verdwijnen...

Aan de herberg « Zoetendale », tusschen Keiem en den IJzer, zaten dien avond eenige vluchtelingen samen gehurkt. Er werd geklopt. Twee Deutsche soldaten traden binnen Het water droop uit hun beslijkte kleeren. Begeerig keken de zwervers naar het vuur en huiverend kropen ze er bij.

— Kamaraden dood ! riep er een als een kreet van wanhoop. Dort, alles wasser ! En hij wees in de richting van de rivier.

Zij hadden tot de achterhoede behoord. Hun tocht was ontzettend geweest. Met een talrijke groep vertrokken ze van een schans. Niemand bracht orders. Ze waren zoolang mogelijk gebleven Eindelijk gingen ze ook heen, plassend door het water, nu tot de knieën, dan tot het midden. Kameraden verdronken.

— In de kanalen, zei de ander huiverend, als zag hij nog het visioen van verdwijnende hoofden of van handen, welke nog even als smeekend uit de kolk rezen.

— Ja, in de kanalen, die wij niet zien konden, vervolgde de eerste verteller. En er waren er zoo veel. Met tweeën bleven we over. Al de anderen verdronken !

**
*

De Duitschers waren over den IJzer terug. En zoo eindigde de eerste slag ginds tusschen Nieuwpoort en Dixmuiden. En vier jaar lang hielp het water ons legertje.

**
*

De koning riep Cogge op het stadhuis. De vorst danke hem voor zijn hulp en benoemde hem tot ridder in de Leopoldsorde...

De familie Lansens had Veurne niet moeten verlaten. Het water beschermde het stadje. Moeder genas gelukkig.

Een ander man hielp ons leger, om in die vier jaar het water op de goede plaatsen te houden. Het was de heer Kemp, sluismeester van Veurne.

Een zware tijd brak aan. Kon de Duitscher in Veurne niet komen, hij beschoot het toch. Den 28en October 1914 vielen de eerste granaten. In dit jaar nog werd de stad acht maal beschoten en wierpen de Duitschers vier maal bommen. In 1915 werd Veurne 47 maal

gebombardeerd van 't land en 20 maal uit de lucht. Veel inwoners vertrokken. Het Groot Hoofdkwartier ging naar Houtem. In 1916 en 1917 wierpen de Duitschers bommen en schoten ze nog.

Veerle en Florimond sliepen toen met hun ouders en oom Jules en tante Barbara in den kelder. Op zekeren nacht schudde hun huisje. 't Was of het instortte. Verschrikt snelde vader naar boven. De woning stond er nog gaaf, maar de toren, vlak bij, was getroffen.

Ook zond de Duitscher helsch stikgas. Toen ging vader naar de Sint-Jozefzaal in de Sporkijnstraat, om maskers. Als het noodsignaal klonk, moest men die voor het gezicht doen. Dan kon 't stikgas geen kwaad... Veurne werd zeer beschadigd, maar hield zich taai.

Florimond en Veerle gingen naar school. Vader en oom Jules werkten voor 't leger. Zoo hielpen ze tevens hun land.

In 't begin van 1918 deden de Duitschers een geweldigen aanval over 't gansche front. In Maart werd Veurne weer heftig beschoten. In den nacht van 20 op 21 Maart was de toestand afschuwelijk. er vielen bommen en granaten; burgers en soldaten werden gedood. Huizen stortten in. Op vele plaatsen woedde brand.

Den 21en zag men een algemeene vlucht van burgers... De treinen werden bestormd... De familie Lansens trok echter nog niet ver weg. Ze ging op een hoeve van een kennis, dicht bij de Moeren. Op een hoeve in de Moeren woonden nu ook de Koning en de Koningin.

Toch bleven er nog vier honderd Menschen in Veurne. Ze leefden in de kelders....

Cogge woonde in het huis der Witte Nonnentraat en wilde niet heen gaan.

De trouwe sluismeester Kemp bleef op zijn gevaarlijken post aan 't sas en hielp het Groot Hoofdkwartier om tot 't laatste toe het water te regelen... En men sprak er reeds over de overstrooming uit te breiden tot aan Frankrijk.

Maar Veurne werd niet door de Duitschers genomen. Integendeel weldra veranderde de toestand. De Duitschers begonnen te verliezen. En op 11 November waren ze verslagen en vroegen een wapenstilstand...

Lansens en vrouw en kinderen keerden naar Veurne terug. Er was veel te herbouwen. Hun huisje stond echter nog recht. Oom Jules en tante Barbara bouwden te Stuivekenskerke een barak...

Florimond behield grooten eerbied voor Cogge, die nu in de Pannestraat woonde.

Eenige jaren gingen voorbij. In Mei 1922 kreeg Cogge van de regeering een pensioen van 3000 frank 's jaars. Maar de oude man was toen reeds ziekelijk.

En op 16 Juni 1922 stierf Karel Cogge. Den 19en werd hij plechtig begraven... De doode werd op het stadhuis gebracht. Daar, waar hij in 1914, zijn diensten voor het benarde land begon, rustte hij nog een wijle... Van het stadhuis vertrok de begrafenis. Kransen bedekten de lijkist. Voornamen personen woonden de plechtigheid bij. Maar ook de maatschappijen en hon-

derden stadsgenooten brachten Cogge de laatste eer... Florimond woonde met zijn vader de lijkdienst bij ; ze vergezelden den goeden Veurnenaar tot aan 't graf. Ontroerd hoorden ze naar alles wat er over Karel Cogge nog werd gesproken...

Veurne was nu bijna van zijn wonden hersteld en vreedzaam leven de burgers in hun schoon stadje.

Après les combats sous Nieuport de la fin d'octobre, l'armée belge était si décimée qu'il fallut faire appel au secours de la mer. On ouvrit les écluses de Nieuport. Le 1er novembre, de Nieuport à Dixmude était tendue une nappe infranchissable où flottaient des cadavres. Un curieux concours de circonstances avait présidé à l'adoption de ce projet.

Le général Wielemans, chef d'état-major de l'armée belge, recevait, en octobre 1914, l'hospitalité de M. Emeric Feys, juge d'instruction à Furnes. Les Allemands approchaient de Nieuport avec une rapidité inquiétante et tout espoir de leur barrer la route semblait chimérique. C'est alors que M. Emeric Feys se décida à mettre son hôte au courant d'une instructive découverte qu'il avait faite dans les archives de sa famille. Il avait en sa possession un extrait des « Registres aux Arrêtés de l'administration centrale du Département de la Lys », daté du 26 germinal an VI, à Bruges, contenant une intéressante révélation.

Ce document exposait la suite donnée par l'administration à une demande de remise de fermages, introduite, le 28 ventôse an IV, par un cultivateur victime de la guerre ! On y relevait ce passage :

«... Vu la pétition en date du 28 ventôse an 4e, par laquelle le C^{em} Henri Demolder, cultivateur à S'heer-Willems-Capelle, locataire d'une ferme nationale y sise, provenant de la cidevant abbaye de Saint-Nicolas, à Furnes, exposant que, sur cent soixante-douze mesures de terre tant en labour que prairies, qui composent son bail, vingt-deux mesures seulement n'ont point été couvertes d'eau de la mer lors de l'inondation qui eut lieu pour la défense de Nieuport et qu'en conséquence

M. Louis Cogghe, qui assura l'inondation de la région de Nieuport.
Phot. Polinet.

il réclame la remise des fermages dont il est redevable jusqu'à concurrence des terres inondées... »

Ainsi cette humble pièce d'un humble procès apportait la preuve indiscutable qu'en 1793 la mobilisation des eaux de la mer, enrégimentées dans le réseau des canaux de la Basse-Flandre, avait pu être utilisée contre un autre envahisseur ! Ce fut pour M. Feys un trait de lumière. En sa qualité de régisseur de la Wateringue du Nord de Furnes, il n'eut pas de peine à se rendre compte que le renouvellement d'une pareille manœuvre était parfaitement réalisable et il alla demander des précisions techniques à Louis Cogghe, surveillant des travaux de la société depuis trente-deux ans. Cogghe affirma qu'il lui était possible de noyer sous une nappe d'eau d'une profondeur de 2 à 3 mètres les environs de Nieuport.

On s'empessa de présenter ce plan au général Wielemans, qui eut la clairvoyance de s'y rallier sans hésitation. Cogghe fut chargé d'en assurer l'exécution, rendue dangereuse par le voisinage immédiat de l'ennemi. Ce fut au péril de sa vie que le courageux surveillant de la Wateringue parvint, après des préparatifs minutieux qui durèrent trois jours et trois nuits, à provoquer, le 28 octobre, l'infiltration des eaux, d'abord lente, pour ne pas donner l'éveil aux Allemands, qui crurent, en effet, à un accident sans conséquences, puis plus rapide, puis foudroyante, comme si la mer était brusquement sortie de son lit pour terrasser l'agresseur de son rivage.

La Belgique et la France garderont à jamais le souvenir reconnaissant des hommes de décision et d'énergie qui conçurent, adoptèrent et improvisèrent cette infranchissable défense.